

Í 1787 sat Føroya lögmaður og festi á blað hugsanir og ætlanir sínar um at seta á stovn idnað í Suðuroy. Her er ein av teknikum hansara. Hvat hetta snúði seg um, sæst í grein P. Korsgaards.

- a Tíere Kiedel.
- b Laaget dertil.
- c Hullet nede i Kiedelen hvorigiennem Tiæren udvindes.
- d En Rist hvorigiennem Kiedelen settes for at gaee ned i Jorden, naar den indmures.
- e En Rist at lægge inde i Kiedelen for at hindre Steenkull fra at falda i Tiæren.
- f Den ordentlig murede Ovn.
- g Hullet hvorigiennem Kullene som brændes til Tiære kommer i Kiedelen, naar den er indmuret.
- h Træk Hullet paa Ovnen.
- i Hvor Kullene kastes eller lægges i . . . Kiedelen.
- k Hullet som oven i Ovnen er anbragt dertil.
- l Dør til . . . Stæd.
- m Tønde under Ovnen til Tiærens Modtagelse.

signaðar at sleppa sær burtur úr hesum.

Skræðlið

Leingi hevði verið í um-búnað at senda ein náms-verkføðing, Kruse, til Hvalbiar at kanna, um nakað kundi gerast fyrri at beta um umstøðurnar hjá kolavinnuni. Aðrenn Kruse fór av stað við kornskipi úr Holbæk várið 1789, varð eisini álagt honum at kanna raksturin av tjørubrennivirkinum.

Longu komin til Havnar man Kruse hava grunað, hvussu vordði var. Ti ein av teimum fyrstu, hann møtti í Havnar gøtum, var Andrew Harley, ið var komin til Havnar í teirri vón at sleppa við hesum sama skipi av landinum. Men Kruse fekk hann atkoma við sær suður til Hvalbiar at hyggja eftir virkinum — og har var ikki væl vordði.

Ketilil var skránaður, so tað ber ikki til at halda trýstinum uppi. Kruse vildi vera við, at hetta komst av, at teir høvdu gjørt sær alt ov litlan ómak við grundini. Undirlagið, ið var mógvur, sveik. Harley segði tilfars-trot vera orsökina, men tað fekk Kruse ikki at rýma, tí ríkiligt var til av-

lops, bæði av múrsteini og kálki.

Kruse helt ferðina fram til lógmansgarðin á Steig í Sandavági, har hann hitti Lund, ið nú vildi frásiga sær alla ábyrgd av, at tað hevði gingist so illa við verkætlanini. Ikki kom nóg burtur úr samtalum teirra, men Kruse fekk fatur á eini frágreiðing, ið var skrivað, tá brennivirk-ið læt aftur í oktober 1788. Í hesi frágreiðing sást, at teir høvdu framleitt tjøru og ymskar oljkur, sum sendar vóru til Havnar.

Men ikki var upplýst, hvussu nóg kol var farið til framleiðsluna, so tað bar ikki til at avgera, um hon loysti seg. Kruse skrivaði í frágreiðing síni til Keypmannahavnar, at Harley dugði væl at brenna tjøru og gera oljur, men hann var ikki førur fyrri at siggja út yvir tær forðingar, ein framleiðsla í Føroyum fór at verða fyrri — og heldur ikki at rætta mistøkini og brekini. Hetta avgjórði lagnuna hjá verkætlanini.

Tøkniliga má verkætlanin kortini hava verið skilagóð í mangar mátar. Annars má Kruse hava havt sera goðan ferðingargug, tí við framtíðini hjá brennivirkinum sum grundgeving fekk hann

loyvi til at halda ferðina fram til Skotlands fyrri at kanna framleiðsluna har. Skotlandsferðin bendir á, at Lund hevði kanska gjørt nakað nóg av, tá hann skrivaði um vandan fyrri at koma undir illgruna fyrri njosning. Kruse vitjaði fleiri kolanám, eitt glasverk, eitt saltverk og eitt tjørubrennivirki nærindis Cranston.

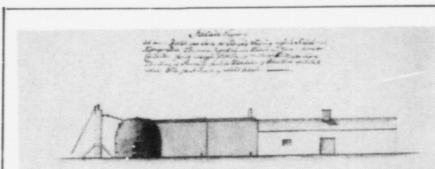
Men lýsingarnar hjá Lund og Kruse viðvíkandi uppfirringini sjálvari samsvara væl. Kruse slapp heldur ikki — eftir frágreiðing hansara at døma — fram at dropadivingartólunum. Um Lund nakrantíð fekk frágreiðingina hjá Kruse at siggja, hevði tað kanska verið honum ein uggi, at eisini brennivirkið í Cranston hevði verið fyrri óhappum. Av teimum 6 kettunum, sum vóru gjørdir á sama hátt sum tann í Hvalba, vóru teir tveir oyðilagdir.

Í drúgva álitinum um uppskott til at beta um námsvinnuna, var Kruse so umhugsin ikki at nevna brennivirkið. Men hann hevði eitt annað hugskot til at nýta á staðnum — eitt saltvirki kundi verið bygt, av sama slag sum eitt, hann hevði vitjað í Skotlandi (Cikenzie við Firth of Forth). Men hetta varð nú av ongum.

Virkishúsin avtoftaðust brátt. Born kommandantur á skansanum í Havn, ið hevði yvirumsjón við kolagrevstrinum, spurdi longu í 1791, hvat gerast skuldi við toftinar.

Men starvsleið Lunds lá eisini í sori. Eitt var, at verkætlanin var miseydnad, men tá allar rokningar vóru komnar inn, mátti grunnurin gjalda 2.400 ríkisdálar í staðin fyrri teir jattaðu 1.600. Tá Lund seinast hevði søkt grunnin um starv í Noreg — hetta var aðrenn tað var farið at ganga heilt illa — hevði grunnurin svarað kaldliga, at tað hevði hann einki við at gera. Hann kundi heldur ikki vænta sær hjálp frá Rentukamarinum, tí í skjalasavni tess er eitt uppkast til bræv til Danske Kancelli, har kamarið letur koma til sjóndar, at teir hava einki álit á evnum Lunds sum embætismaður.

Men brævið varð ongantíð sent, tí aðrenn tað hevði kancellið endaliga gingið ynskjum Lunds á móti og givið honum lyfti um, at hann hevði fyrstarætt til næsta leysa starv í Noreg, ið svaraði til lógmansembætti. Lyftið var óivað mest sett fram fyrri at fáa Lund burtur úr Føroyum — og ikki fyrri hansara skyld, tí tá av tornaði, varð lyftið ikki

Tekning lógmans av tjørubrennivirkinum í Hvalba. Verkið virkaði í grundini sum eitt stórt dropadivingartól. Kolið varð hitað í tetlinum (árunðaða bygninginum til vinstri). Guvan frá ti heita kolinum varð leidd inn í tær báðar køli-deildirnar (mitt i myndini), har hon tættast til lög. Fyri at tættingin skuldi ganga skjótari, varð kalt vatn oyst á blýtekjuna yvir kølideildunum. Vatnið varð pumpað upp við stóru vatnpumpuni uttast til vinstri. Bygningurin til høgru er goymsla. Framleiðslan verður orðað soleiðis: "Tjærevinding av Stenkul samt . . . Destillation og Preparation av britisk Volatilolie samt Fernis og Volatil Alkali".

hildið.

Men Lund fekk kortini seinni — í 1804 — uppsøgn við biðingarløn. Hann fór til Bergen við ungu føroysku konu síni — Onnu Margrethu Djurøhuus, próstadóttur av Nesi, sum 13 ára gomul giftist við tí 25 ára eldri lógmanninum. Nakað eftir hetta fekk Lund eitt litlið starv á Bergenshúsi, og doyði har í 1824, 70 ára gamal.

*) Grunnur (1765-1842), ið hevði ávisar inntøkur frá rkinum. Stúðlaði bókmentum, vísindi og list.

Keldur: Jorunalsak um brennivirkið C.F. Briska og Henny Glarbo: ad usus publicos I-III 1897-1947 Rentekammerets færøske Sager.

bj týddi

Góður vetrarbúni

Aftur í ár er MUSK OX komið á marknaðin við nýggjum arbejðsbúna.

Hesin er bjálvað sokallað ketildrakt, sum bæði er vind- og regntøtt og flottrygg er hon eisini, tí fyruttan frálíku bumulls-bjálvingina er innseymað skúm-flotevni.

Búni er arbejðsligur og góður at vera í, lættur, luftigur og rúmligur og sansar ikki at nakra staðni.

Lummarnir eru nógvir og góðir og innseymingin á brókum og miðju gera, at búni ikki á nakran hátt kennist ógvisligur.

Snarlási eru tey bestu. Framman er tað so mikið langt niður, at betri búni at lata seg í finst ikki, og

klaffurin uttaná verjir móti øllum gjøstri hendavegin. Snarlási á brókunum tryggja lætta áferð — sjálvt í stívlum.

Kragin er skinnfóðraður og í honum er eisini sokallað "vindhetta", og sjálvsagt eru áseymað stór endurskin um leggir og herðar.

Óførur búni til uttanduraarbeiði á okkara leiðum — ikki minst á sjónum. Búni fæst frá IMPO í Havn.

heldur
tú
ikki

sosialin

KJARTAN
DALSGAARD
TRYGGINGAR
UMBODS
STOVA
HOYDALSGVEGUR 6
TLF 1 5222
HEIMA TLF 1 2900

Íslendinga-
felagið
í Føroyum

tlf. 16134 - 15671